

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חולמ סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1077

מסכת ברכות ט' - ט"ו ♦ פאה ב', ב' - ג', א'

בס"ד, ט"ו טבת תש"פ

השבוע בגליון

- קריאת שמע של ערבית עם תפילין
- קריאת שמע אחת עבור ערבית ועבור שחרית
- קריאת מגילה לירושלמי ולתל אביבי
- ברכת אהבה רבה כברכת התורה
- הגדה של פסח והמשנה

- מנהג הספרדים
- מי יקרא שם לתאום השני שנימול ראשון
- שתי קריאות שמע

- קריאת שם לרך הנולד
- הקב"ה שם כפי ההורים את השם הראוי
- אב ואם שכל אחד מהם העניק לילד שם אחר
- מנהג האשכנזים
- קריאת שם תמורת נדוניה

דבר העורך

חיים של תורה

כל הכבוד.

הם נראים כמו בן אדם שיוצא מחנות נעלים ומנעלים חדשים ונוצצים לרגליו. הוא מרוגש, שמח, מנסה להתרגל, להתאים את עצמו לנעליים במקרה הגרוע, ולתתאים את הנעליים אליו במקרה הטוב.

הם כל כך שמחים, החדשים, והם צודקים. כבר חלפו מספר ימים, והם עדיין עומדים בהחלטה שקיבלו על עצמם. אנחנו כאן, מכאן ולתמיד. הם השתלבו במערכת חיים מופלאה, כזו שעליה לא יעזו לוותר לכשיעמדו על טיבה.

ובכל זאת, כבר עכשיו מגיע להם שיעניקו להם תיאור מזערי על העולם המופלא אשר בשעריו הם עומדים. התורה הקדושה נוטלת את לומדיה, משרה עליהם מאורה ומזיווה, מטיבה עמם ועוטפת אותם באווירה רוחנית, שלא מן העולם הזה, עד אשר בלא משים הם משתנים ללא היכר. נפשם מתעדנת, רוחם נאצלת ונשמתם מתרוממת, עד אשר הם ובני ביתם הופכים לאוהבי תורה מושבעים.

לומדי דף היומי רבים מאד מעידים, כי לבד מזאת שמהלך חייהם השתנה והאווירה בביתם השתפרה פלאים, הרי שגם התנהגותם האישית שונתה ללא הכר. עם הזמן הם מוצאים את עצמם חושבים יותר על אחרים, מידות טובות מקננות בהם בעוצמה שלא הכירו בעבר. הם עוברים תהליך נפשי מעניין מאד, אשר לומדי התורה מכירים אותו. התורה הקדושה מעדנת את לומדיה, ומקנה להם את הזכות להתבונן על החיים מן הזווית האמתית.

לפעמים בכוחו של סיפור אחד קטן, להסביר את אשר לא יסבירו אלפי מילים.

דף ז/ב מנא לן דשמא גרים

קריאת שם לרך הנולד

לאחר בריאת העולם קיבץ הקב"ה את כל בעלי החיים אל אדם הראשון כדי שיקרא להם שמות. (בראשית ב' טו, כ), ובמדרשים נאמר, כי גם לישובים, למדבריות ולמלאכים, אדם הראשון העניק שמות. קריאת שם לרך הנולד אינה דבר של מה-בכך. בקדמונים מובא, כי השם הוא חלק מהותי מהאדם, ואינו כינוי בעלמא (החיד"א בספר דבש לפי מערכת ש' אות כ). ב"פרקי דרבי אליעזר" (פרק י"ג) נאמר, שאדם הראשון התבקש לכוונת את היצורים בשמות, לאחר שמלאכי רום ניסו את כחם בדבר ולא עלה בידם.

הקב"ה שם כפי ההורים את השם הראוי: בשעה שאדם קורא שם לבנו, הקב"ה שם בפיו את השם הראוי לאותו אדם, כך כותב רבי חיים ויטאל זצ"ל (שער הגלגולים הקדמה כ"ג). מעניין לציין, כי משום כך, היו צדיקים שנמנעו מלהחליט עבור השואלים איזה שם יאה לרך הנולד, משום שרק השם שעולה בפי האב ובפי האם, ללא התערבות חיצונית, הוא השם הראוי לו (קונטרס "שמא גרים" להגר"מ גרוס, סי' ח').

אב ואם שכל אחד מהם העניק לילד שם אחר: סמכותם של הורי היילוד להעניק לו שם, זהה ושוויונית, וכל אחד מהם רשאי להעניק לו שם אחר, ושניהם יהיו שמותיו: כך כותב הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" י"ד ח"ג סי' צ"ז). שהנה, בנו האחרון של יעקב אבינו כונה על ידו בנימין ואילו רחל קראה לו בן-אוני. אולם, המקובל הוא שהאב והאם, קובעים את שמות ילדיהם לסירוגין, פעם האב ופעם האם.

מנהג האשכנזים: מנהג האשכנזים, כי לאם מוענקת הזכות לראשונה, ומקורותיו של מנהג זה אינם ברורים כל עיקר, עד שיש שכתבו כי אין לו כל שורש ויסוד ("ברית אבות" סי' ח). היו שהעלו רעיון יפה על פי דברי החיד"א ("נחל קדומים", שמות יח/ח), כי יסודותיו של מנהג זה בהררי קודש, שהרי כך נהגו משה רבינו וציפורה אשתו, שאת שם בנם הבכור, גרשום, העניקה ציפורה, ואת שם בנם השני, אליעזר, קרא משה [ראוי לציין, כי לאחר עיון בדברי החיד"א, קשה לייחס לדבריו את המנהג האמור].

קריאת שם תמורת נדוניה: מעניין לציין, כי יש אומרים, שמקור המנהג באורח החיים שנהג בארצות אירופה, שהזוגות הצעירים הסתמכו על שולחן הורי הכלה במשך מספר שנים לאחר נישואיהם, והם כיבדו את הורי האשה בהענקת שם לנכד הראשון הגדל בביתם... ("אוצר הברית" ח"א עמ' של"ה).

מנהג הספרדים: מנהג הספרדים שהאב מעניק את השם הראשון, וכך כתבו הראשונים בבואם לפרש את סדר קריאת שמותיהם של בניו של יהודה. בהיולד בנו הראשון נאמר (בראשית לח/ג) "ותלד בן ויקרא שמו ער" - יהודה קרא את שמו. בהולדת בנו השני נאמר (שם ד) "ותלד בן ותקרא את שמו אונו" - אשתו העניקה את השם. בהיולד הבן השלישי נאמר (שם ה) "ותלד בן ותקרא את שמו שלה, והיה בכזיב בלדתה אותו". כלומר, הפסוק מנמק, כי היא זו שקראה את שמו של היילוד, מפני שיהודה שהה בכזיב, הרחק מביתו; אילו היה נוכח, היה הוא מעניק את השם לבנו

צעילוי נשמת

מרת **זיסל אוסלקה** ע"ה
ב"ר פנחס יוסף הלוי ז"ל
נלב"ע י"ח טבת תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י חתנה ובתה ידידיו הר"ר **שלמה לוי** הי"ו
זוג' מרת **עדינה** תחי' י"ב - תל אביב

צעילוי נשמת

הר"ר **יששכר בן דוד** ז"ל
ב"ר יעקב צבי ובת שבע ז"ל
נלב"ע ט"ו טבת תשנ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

ר' **משה איסר פינקלשטיין** ז"ל
ב"ר חיים יוסף יצחק ז"ל
נלב"ע י"ח טבת התשע"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

(בעלי התוספות בדעת זקנים מבעלי התוספות, רד"ק, חזקוני ואלשיך). רמב"ן (ע"ה"ת, שם) חולק בתוקף על פירוש זה, עד שהוא מתבטא כי אין לו טעם וריח, אך אינו חולק על עצם המנהג (עיי' שו"ת רשב"ש סי' רצ"א).
הן כך והן כך, הספרים הקדושים מזהירים, כי יש להקפיד לבל תתפתח מריבה בנושא קריאת השם לולד, שכן, מלבד הצורך בהתנהגות נאותה בין אדם לחבירו, ההתקוטטות בנוגע לשם היילוד מהווה סכנה עבורו! (שו"ת "משנה הלכות" חלק י"ב סי' ס"א).

מי יקרא שם לתאום השני שנימול ראשון: נסיים בהוראה מעניינת של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת שם סי' ק"א). אם יולדו תאומים, והברית של הנולד שני תערך ראשונה, האם האשכנזיה, או האב הספרדי, יזכו לכנותו בשם ולא יאלצו להמתין עד שתערך ברית לתאום שנולד ראשון. שכן, זכות הענקת השם אינה מתייחסת לתינוק שנולד ראשון, אלא ליילוד הראשון המתכנה בשם, יאה סדר הלידה אשר יאה.

דף ח/ב פעמים שאדם קורא קריאת שמע שתי פעמים בלילה אחת

שתי קריאות שמע

גמרתנו מחדשת הלכה מעניינת ביותר.

הזמנים הקצובים לקריאת שמע של ערבית ולקריאת שמע של שחרית, ברורים ומוגדרים. קריאת שמע של שחרית זמנה ביום, וקריאת שמע של ערבית זמנה בלילה, אלא שנחלקו הדעות בגבולות הזמן של המצווה בתוך היום ובתוך הלילה. גמרתנו מחדשת, כי אדם שנאנס ולא עלה בידו לקרוא קריאת שמע של ערבית בזמנה, רשאי לקרוא עד הנץ החמה. כמו כן, אדם היודע כי במהלך היום הקרב לא יוכל לקרוא קריאת שמע של שחרית בזמנה, יקרא את קריאת שמע לפני זמנה, החל מעלות השחר (עיי' "שולחן ערוך" אור"ח סי' נ"ח סעי' ד'). נמצא זמן זה, שבין עלות השחר להנץ החמה, ראוי לקריאת שמע הן של שחרית והן של ערבית!
אדם שלא קרא ק"ש של ערבית ויודע כי לא יקרא ק"ש של שחרית: הראשונים דנים, אם אותו אדם עצמו נאנס בלילה ויודע כי לא יוכל לקרוא ביום, רשאי לקרוא קריאת שמע פעמיים באותו פרק זמן שבין עלות השחר להנץ החמה, פעם אחת לקריאת שמע של ערבית ופעם אחת לקריאת שמע של שחרית. להלכה פסק ה"שולחן ערוך" (אור"ח סי' נ"ח סעי' ה' ועיי' משנ"ב ס"ק כ"א): "שמאחר שעשה לאותה שעה לילה, אי אפשר לחזור ולעשותה יום".

פרק זמן זה, של יום ולילה המשמשים בערבוביה, היווה כר פורה לשאלות הלכתיות מעניינות.
קריאת שמע של ערבית עם תפילין: הכל יודעים (ב/ד), כי הקורא קריאת שמע בלא תפילין כמעיד עדות שקר בעצמו, שהרי אומר "וקשרתם לאות על ירך והיו לטטפות בין עינך", ואינו עושה כן. זאת, בקריאת שמע של שחרית בלבד, שכן, בלילה אין מניחים תפילין. מעתה, דנו האחרונים, מה דינו של יהודי שיקרא קריאת שמע של ערבית לאחר עלות השחר, שהוא זמן הראוי להנחת תפילין... האם עליו להניח תפילין, כדי שלא ייחשב כמעיד עדות שקר, או שמא, מאחר שהוא מקיים את מצוות קריאת שמע של ערבית, שבזמנה המקורי של המצווה אין מניחים תפילין, הוא אינו חייב להניחן? בעל "אור שמח" זצ"ל (הל' קריאת שמע פ"א הל' י') מצדד, כי עליו לקרוא ללא תפילין, ואילו הגאון רבי בצלאל הכהן זצ"ל מוילנא (בהגהות "מראה כהן") נקט, כי עליו להניח תפילין.

קריאת שמע אחת עבור ערבית ועבור שחרית: בפני האדמו"ר מגור זצ"ל, בעל "אמרי אמת" (פסקי תשובות" סי' שמ"ז), הונחה שאלה אחרת. שני יהודים ניצבים לאחר עלות השחר ומבקשים לקרוא קריאת שמע, האחד של ערבית והאחד של שחרית. לפתע מופיע יהודי שלישי ומבקש להוציא אותם ידי חובה, הוא יקרא קריאת שמע, והם ייצאו על ידי שישמעהו, שהרי כלל מפורסם הוא - "שומע כעונה". לכאורה, אין כל מניעה בכך. ברם, כאשר נתבונן, נבחין כי לפנינו שני סוגי מצוות, מצוות קריאת שמע של ערבית, ומצוות קריאת שמע של שחרית. מניין לנו, כי בקריאה אחת אפשר לכוון לשתי מצוות נפרדות?

תקיעת שופר אחת לכל: ה"אמרי אמת" זצ"ל פוטר את הספק באמצעות הלכה פשוטה המופיעה ב"שולחן ערוך" לגבי תקיעות ראש השנה. בעלי התוספות (ראש השנה לג/ב ד"ה "שיעור תרועה") מבארים, כי כל אחת מתקיעות ראש השנה היא בעלת מהות נפרדת, ודין התקיעה הראשונה שונה מזו שלאחריה וכן הלאה, משום שכל תקיעה היא מצווה בפני עצמה. והנה, ה"שולחן ערוך" פוסק (אור"ח סי' תקפ"ח סעי' ד'): "היה זה צריך פשוטה ראשונה וזה צריך פשוטה אחרונה, תקיעה אחת מוציאה את שניהם". כלומר, יהודי שעדיין לא שמע תקיעות בראש השנה, רשאי להצטרף אל יהודי ששמע את כל התקיעות הדרושות מלבד האחרונה שבהן, ולשמוע יחד איתו את התקיעות מפי אותו תוקע. הרי לנו, כי אותה תקיעת שופר נחשבת כתקיעה מועילה הן עבור הזקוק לה כתקיעה ראשונה, והן עבור הזקוק לה כתקיעה אחרונה.

קריאת מגילה לירושלמי ולתל אביבי: ספק זהה הובא לפני הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל ("מקראי קודש" פורים סי' ט"ו), רבה של ירושלים. שני יהודים מבקשים לקרוא קריאת המגילה. האחד תושב תל אביב שעלה לירושלימה בערבו של יום י"ד אדר, ולפתע נזכר כי עדיין לא קרא את המגילה, והאחר תושב ירושלים, המבקש להקדים את קריאת המגילה של ליל ט"ו אדר, כפי שנהגו בתקופת המלחמות, לקרוא את המגילה החל מפלג המנחה. האם אפשרי הדבר, שהקורא הירושלמי, הקורא את המגילה בעבור פורים של ט"ו באדר, יוציא את חבירו המבקש לשמוע את המגילה כדי לצאת ידי חובת פורים של י"ד באדר?

[עדיין יש להעיר, כי קריאת מגילה של י"ד ושל ט"ו שני זמנים שונים המה, ואין אחד מהם בר חיוב ביומו של השני].

לפני שנים אחדות התודעת ליסיפור מרגש ביותר, אשר אני מנוע מלפרוס אותו עד תומו, אך גם החלק שאפשר לפרסם, גדול ורב הוא. לבקשת הנוגעים בדבר, אשר אני מכירם באופן אישי, לא אזכיר שמות ומקום.

ר. ב. הוא 'יהודי פשוט', או כמו שהיה הרבי מקוצק אומר: פשוט יהודי.

יום אחד הוא השתתף באירוע ציבורי במקום מגוריו, ואחד הנואמים דיבר באוזני קהל הנאספים, כי מקום תורה הנמצא בתוככי שכונתם זקוק לסיוע כספי, ומן הראוי שהמשפחות הנהנות לאורו של מקום, המקרין רבות על סביבותיו, תשתדלנה לתמוך ולסייע בידם של האנשים אשר נטלו על עצמם את העול הכלכלי.

ר' ראובן, כך נכנה אותו, שמע את הדברים, פנה לביתו, אסף את בני משפחתו, רעייתו ושמונת ילדיו, וסיפר באזניהם את המתרחש. "יש לידינו מקום תורה הזקוק לסיוע", אמר להם, "והאמת היא, שכמו שאתם יודעים, אין לנו כסף מיותר, לכן חשבתי, אולי כולנו יחד נתאמץ לחשוב, מה אפשר לחסוך בהוצאות הבית, משהוא פה, דבר-מה שם, ואת סכום החיסכון החדושי הזה, נתרום ל...".

על 'אמידותה' של המשפחה אפשר ללמוד מכך שהם ישבו כעשרים דקות, הציעו רעיונות שונים, ולבסוף עמדו בפני שוקת שבורה, אין מה לחסוך... כל החסכוניות בוצעו זה מכבר, אין כסף!
או-אז, רעיית המשפחה הציעה את פתרונה.

"בעלי היקר, ילדי היקרים, זו תקופה ארוכה שאני משתמשת במייבש כביסה כדי לייבש את הבגדים שלנו לאחר הכיבוס. אני מוותרת על התענוג! כולנו יחד נישא בעול נשיאת הבגדים ממכונת הכביסה אל חבל הכביסה, נתלה אותם בשמחה, ואת ההפרש - נתרום לתורה!".

- איזה הפרש?
- פשוט מאד. ניצור קשר עם חשמלאי... נברר אצלו כמה חשמל אנחנו חוסכים על ידי הימנעותנו מהפעלת המייבש, ואת הסכום הזה נקדיש לצדקה.

- מסכימים?
- כן!!!
באותו חודש, התקבלה הוראת קבע חדשה במוסד התורני, על סך 110 ₪.

המעשה הזה, מעורר צמרמורת (ויש לו המשך מופלא שאני מנוע מלפרסמו ברבים). גם היום יש אנשים המסוגלים להתנהג כמו הסיפורים העילאיים המסופרים על זקננו וזקנותנו, מן העיירות של פעם. והנה, המעשים המופלאים הללו קורמים עור וגידים בעולם חומרי זה, הפלא ופלא. בכוחה של התורה הקדושה, להעלות את האדם ולרוממו מעל הגשמיות.

לבד מזאת, כל המתודע למעשה זה מבין, כי באותו רגע הורים מופלאים אלו, התקינו לוח זהב בלבות ילדיהם הטהורים, עליו נחרתו המילים: "טוב לי תורת פיך, מאלפי זהב וכסף".

כשעושים - לא צריך לדבר.

דף יא/ב שכבר נפטר באהבה רבה

ברכת אהבה רבה כברכת התורה

בגמרתנו מבואר כי מי שלא בירך ברכת התורה יוצא ידי חובת ברכה זו כברכת אהבה רבה הנאמרת בתפילת שחרית לפני קריאת שמע. בעלי התוספות (ד"ה "שכבר נפטר") מביאים את דברי הירושלמי: "והוא ששנה על אתר", דהיינו: אפשר לצאת ידי חובת ברכת התורה כברכת אהבה רבה, אך ורק אם מיד לאחר מכן המתפלל לומד תורה.

קריאת שמע כלימוד תורה: השאלה המתבקשת היא, הן בכל מקרה המתפלל לומד תורה מיד לאחר ברכת אהבה רבה, שהרי ברכה זו סמוכה לקריאת שמע, שהיא פסוקים מן התורה. לשם מה, אם כן, נזקק הירושלמי להורות על דבר המתבצע ממילא. שאלה זו מעלה ה"בית יוסף" (או"ח סי' מ"ז) והוא עונה שתי תשובות שונות, שההבדל ביניהן מניב השלכה הלכתית מעשית ביותר.

תחילה הוא מתרץ, כי הירושלמי מתייחס לאדם שכבר קרא קריאת שמע, ועתה הוא מברך את ברכותיה, שמאחר שאינו זקוק לקרוא קריאת שמע בשנית, ילמד מיד כדי לסמוך את ברכת אהבה רבה, שבה יצא ידי חובת ברכת התורה, ללימוד תורה. בתירוצו הנוסף, הוא מערער על הנחתו הקודמת, כי ניתן לצאת ידי לימוד תורה על ידי קריאת שמע, "דקריאת שמע ותפילה לא חשיבי לימוד לעניין זה, דדברי תחנונים ותפילה לחוד, ודברי תורה לחוד, וקריאת שמע כדברי תפילות הוא"; היינו: קריאת שמע נחשבת כתפילה ואין להתייחס אליה כאל לימוד תורה לאחר ברכת התורה.

מאחר שה"בית יוסף" נותר בספק אם ניתן לצאת ידי לימוד תורה בקריאת שמע, בבואו לפסוק הלכה זו ב"שולחן ערוך" (או"ח סי' מ"ז סעי' ח) הוא כותב: "ויש להסתפק אי סגי בקורא קריאת שמע סמוך לה מיד בלי הפסק".

ה"משנה ברורה" (ס"ק י"ז) מביא, כי הגאון מוילנא ולפניו האליה רבא עסקו בשאלה זו, אך הם לא הסתפקו בה אלא קבעו בוודאות, כי קריאת שמע אינה כלימוד תורה, וממילא, לא ניתן להחשיב את ברכת אהבה רבה כברכת התורה, שהרי הוא אינו לומד לאחר הברכה, כנדרש. ברם, האחרונים מציבים קושיה חמורה על שיטה זו, מן הגמרא (מנחות צט/ב) בה נאמר: "אפילו לא שנה אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית, קיים מצות לא ימוש ספר התורה הזה מפין" - מוכת, כי מקיימים גם מקיימים מצוות תלמוד תורה על ידי קריאת שמע ("אבן העזר").

ה"מגן גיבורים" (או"ח שם) מבאר, כי יש לחלק בין מקרה שבו המתפלל אינו מתכוון לצאת ידי חובת לימוד תורה על ידי אמירת קריאת שמע, לבין מתפלל המכוון לצאת ידי חובה. לכל הדעות, המכוון לצאת ידי חובה, יצא, והמחלוקת אינה אלא על מקרה שבו המתפלל אינו מכוון בדעתו מאומה.

קריאת מגילה ומצוות תלמוד תורה אינן מתקיימות כאחת: אולם, פוסקים אחרים מבארים, כי לדעת האליה רבא והגר"א, לעולם לא ניתן לצאת ידי מצוות לימוד תורה על ידי קריאת שמע בעת התפילה, זאת משום שאין אפשרות לקיים שתי מצוות במעשה אחד, ואף ראייה מרתקת הביאו לדבר. בגמרא (מגילה ג/א) נאמר, שמבטלים מצוות תלמוד תורה עבור מצוות קריאת המגילה. לכאורה, וכי הקורא במגילה אינו מקיים מצוות תלמוד תורה? מדוע הגמרא אומרת שהקורא במגילה מבטל את עצמו מלימוד תורה. הא ראייה, כי לא ניתן לצאת ידי חובת שתי מצוות על ידי מעשה אחד (ספר החיים להגר"ש קלוגר, עיי' "פירות תאנה" מנחות צט/ב).

אם כנים הדברים, שומה עלינו לברר, מדוע הקורא קריאת שמע מקיים את הפסוק "לא ימוש ספר התורה הזה מפין". הגר"י פרלא זצ"ל (בביאורו לרס"ג עשין י"ד, ועיי' שו"ת "בית יצחק" או"ח סי' י"ב) פותר את השאלה בדרך מקורית. אכן, האומר קריאת שמע בתפילה, אינו יוצא ידי חובת מצוות לימוד תורה. בגמרא לא נאמר, אלא שקיים את הפסוק "לא ימוש ספר התורה הזה מפין", שהרי לא ניתן להתכחש לכך שבקריאתו את פסוקי קריאת שמע, דברי התורה לא משו מפיו...

יש לציין, כי התשובה הרווחת באחרונים (עיי' ספר "חיי משה" על שו"ע או"ח שם) היא, שאף על פי שהקורא קריאת שמע מקיים מצוות תלמוד תורה, אך ברכת אהבה רבה נתקנה כברכת קריאת שמע ולא כברכת התורה. לפיכך, רק העושה פעולה המוכיחה כי הוא מתכוון לצאת ידי ברכת התורה על ידי ברכת אהבה רבה, יוצא ידי חובת ברכת התורה [וכן משמעות לשון בעלי התוספות בסוגייתנו].

עם סיומו של מאמר זה, נציין השלכה הלכתית נוספת לספיקו של ה"בית יוסף", אם קריאת שמע נחשבת כלימוד תורה. אדם שאיחר לקום משנתו, ומחמת קוצר הזמן, עליו לקרוא קריאת שמע לפני התפילה, טרם יחלוף עתה; היברך ברכת התורה לפני קריאת שמע; ובכן, אם קריאת שמע נחשבת לימוד תורה, עליו לעשות כן, אך אם קריאת שמע נחשבת כתפילה, הרי הוא רשאי להזדרז ולקרוא מיד את קריאת שמע (שו"ת "בצל החכמה" ח"א סי' א).

דף יב/ב אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה

הגדה של פסח והמשנה

משנה: "מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא, שנאמר, למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך הימים, כל ימי חייך הלילות. וחכמים אומרים, ימי חייך העולם הזה, כל ימי חייך להביא לימות המשיח".

גם לומדי הדף היומי, המייקרים את לימוד הגמרא בעיני בני ביתם, המוכיחים במעשים, בעובדות, בחיי היום יום, בפועל, כי התורה הקדושה עומדת בראש מעייניהם, מחנכים בכך את בניהם אחריהם - "בנים אתם לה' אלוהיכם".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף יא/א כי מת אתה ולא תחיה

על מה העונש

כתבו בעלי המוסר: האם על מניעת פריה ורביה מגיע חיוב מיתה? וחזרו וישבו: העונש לא על חטא זה אלא על "בהדי כבשי דרחמנא למה לך"; ההתערבות בסדרי בראשית ובהשגחה העליונה...

דף יג/א לאמת ויצב

ויציב - למה בארמית?

בסידור מגיד צדק לרבי פנחס מפלצק, תלמיד הגר"א, אנו מוצאים פירוש נפלא, ששובח על ידי הגר"א, אודות שש עשרה הלשונות "אמת ויצב... וטוב ויפה". לפי פירושו, כל ביטוי נסוב על פסוק אחר מפרשיות "שמע" ו"והיה אם שמע".

"אחת בבוקר ואחת בתערף" 2

גם שמעון, נהג מונית מאשקלון לא מותר.

2 משניות ביום וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים מה איתך?

לקבלת טפסון חודשי ראשון חינם

מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

משנתנו מוכרת ביותר ושגורה בפי כל, שכן, היא משולבת בנוסח ההגדה של ליל הסדר, לאחר המעשה המפורסם על רבי אליעזר, רבי יהושע, רבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא, "שהיו מסובים בבני ברק וסיפרו ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם, רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית".

רבים ממפרשי ההגדה תמהים, כי משנתנו עוסקת במצוות זכירת יציאת מצרים שבכל יום, המתקיימת על ידי אמירת קריאת שמע ערבית ושחרית, ואילו מצוות זכירת יציאת מצרים בליל הסדר, שונה לחלוטין, בעלת מקורות אחרים וגדרים משלה. מה טעם ראו מסדרי ההגדה להזכיר בליל הסדר את דברי רבי אלעזר בן עזריה הנסובים על מצוות זכירת יציאת מצרים שבכל יום. התשובה על כך עשויה להיות מפתיעה. ההגדה, שעיקר נוסחה קדום ביותר (עיי' שו"ע הרב א"ח סי' תע"ג סעי' מ"א), היא המקור היחיד למעשה עם ארבעת התנאים שהתיישבו בבני ברק. בנוסחאות הגדה עתיקות, כדוגמת זו של הרמב"ם, נוספה מילה אחת המיישבת את התמיהה: "אמר להם רבי אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן וכו'". כלומר, דרשתו של רבי אלעזר בן עזריה היא המשך ישיר למעשה בארבעת התנאים המובא לפני כן, ומסדרי ההגדה ביקשו לאלפנו משיחותיהם של חכמינו בליל הסדר, שדרשה זו אמר רבי אלעזר בן עזריה לפנייהם ("הגדה של פסח" - עיוני ההגדה, עמ' צ"ג, בשם הגר"ז זצ"ל).

כאשר רבי הקדוש, סידר את הברייתות על מכוון, הוא נטל את דבריו של רבי אלעזר בן עזריה לעניין זכירת יציאת מצרים בכל לילה מימות השנה וסדרן בפרקנו, תוך השמטת המילה "להם" שאינה דרושה לענייננו ("עיוני ההגדה", שם). [ראוי לציין, כי במשניות שבתלמוד ירושלמי נאמר "מזכירין יציאת מצרים בלילות אמר להן רב"ע", ללא ציון המעשה בבני ברק].

קיום מצוות ליל הסדר בעיסוק במצוות זכירת יציאת מצרים: לא התחקות אחר מקורות בלבד יש כאן, אלא גם חידוש הלכתי מעניין. לדעת חלק מן האחרונים, מצוות סיפור יציאת מצרים בליל הסדר, מתקיימת גם על ידי עיסוק בהלכות הפסח, לאו דווקא באמצעות סיפור מעשה יציאת מצרים. לאור האמור, ניתן לקיים את מצוות זכירת יציאת מצרים בליל הסדר, גם על ידי עיסוק במצוות זכירת יציאת מצרים של כל השנה, שהרי התנאים היו "מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה", ובסיפורם זה, נכללו דבריו של רבי אלעזר בן עזריה ("הגדה של פסח" - מבית לוי עמ' קט"ז, קי"ז, וע"ע בספר "עמק ברכה" עמ' ע"ו).

המתפלל אומר כאן, כי **אמת** הוא האמור בפסוק "שמע ישראל", ו**יציב** האמור ב"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", ו**נכון** האמור בפסוק "ואהבת את ה' אלוך...". וכן הלאה.
האישור' שכנגד "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הוא 'ויציב', כאמור. מדוע? משום ש"ברוך שם..." נאמר בלחש כדי שלא יתקנאו בנו המלאכים. לכן גם האישור עליו אף שהוא נאמר בקול, אינו נאמר אלא בארמית, שכן "ויציב" היא מילה ארמית (דניאל ב/מה) - לכל ימינו המלאכים שאינם בקיאים בשפה זו.

דף יג/א שמע בכל לשון שאתה שומע

בכל תשמע - ה' אחד!

בכל השמועות שתקלוט אזנך - תשמע ה' אלוקיני ה' אחד! בכל תראה את גדולתו ואחדותו. שמע, הרגש, את יחוד ה' - בכל לשון שאתה שומע... ("שפת אמת").

דף יג/ב ודברת במ

ב"ם

מסופר על רבי יוסף שמואל, בעל מסורת הש"ס, שלמד את הש"ס 42 פעמים. בכך, כותב החיד"א, הוא קיים בעצמו דברת ב"ם...

עולים על רכבת הלימוד

חודש ראשון התנסות חינם
קבע עיתים ללימוד < עכשיו > 3029*

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות חזנים בסיפוק רחני עצום!

לעילוי נשמת
הר"ר מאיר הירש ז"ל
ב"ר יהושע צבי ז"ל נלב"ע כ' בטבת תשס"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י משפחת הירש שיחיו - ירושלים

לעילוי נשמת
הרבנית מאשה מרקוביץ ע"ה
בת ר' נחום יואל הלוי ז"ל נלב"ע י"ט בטבת תשל"ו
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ידידנו
הר"ר צבי מרקוביץ ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת
מרת שושנה ברגר ע"ה
ב"ר אברהם שיוביץ ז"ל נלב"ע י"ט בטבת תשע"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י משפחות לוסיטיג, קוק וכרמל ה"ו

לעילוי נשמת
ר' יוסף יואל פריש ז"ל בר נפתלי הרצקא ז"ל
נלב"ע ט"ז טבת תשע"ט **תנצב"ה**
הונצח על ידי התנו ר' שאול חסדיאל ובני המשפחה שיחיו

